

Практичні кейси з дисципліни «Правові основи теорії демократії»

Спробуйте вирішити практичні кейси спираючись на вивчений теоретичний матеріал. В процесі вирішення необхідно розібрати ситуацію, проаналізувати її та запропонувати варіант вирішення з посиланнями на конкретні норми чинного законодавства чи власну оцінку ситуації

1. У літературі вирізняють такі види правового статусу: загальний (конституційний), спеціальний (родовий), індивідуальний, статус фізичних і юридичних осіб, статус іноземців, осіб без громадянства, осіб із подвійним громадянством, біженців, осіб, які отримали притулок в Україні, галузеві правові статуси (кримінально-процесуальний, цивільно-процесуальний тощо), проте подібний підхід підтримується не всіма вченими.

У чому полягає принципова відмінність між конституційним та іншими статусами людини та громадянина?

Чи є тотожними поняття «конституційний статус» та «конституційно-правовий статус»?

З яких елементів складається конституційний статус людини та громадянина і чи є ці елементи (складники) властивими для інших видів правового статусу громадян? Як впливає на конституційний статус людини відсутність одного чи кількох елементів статусу?

2. Відомо, що Україна підписала та ратифікувала всі основні пакти міжнародно-правового характеру, які стосуються прав людини. Найважливішими з них є «Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права» (1966), «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права» (1966) та ін. Разом з тим відомо, що суттєвим елементом захисту прав людини, які закріплені в цих пактах, є спеціальні документальні протоколи до них. Тривалий час СРСР утримувався від їх підписання. 25 грудня 1990 р. Верховна Рада України постановила приєднатися до цих протоколів.

Як Ви вважаєте, які додаткові права отримали громадяни України завдяки такій ратифікації?

Які обов'язки з огляду на приєднання до зазначених пактів покладаються на державу?

Дайте визначення міжнародних стандартів у галузі прав людини.

Наведіть приклади дії регіональних міжнародних актів у сфері захисту прав людини.

Які існують міжнародні механізми захисту прав людини?

3. На засіданні профспілки заводу «Іскра» прийнято рішення про проведення 1 лютого 2020 р. страйку, про що повідомили директора заводу І. Останній за допомогою служби охорони розігнав страйкуючих, а організаторів звільнив за прогул. Серед них був лідер профспілки П. До місцевого суду П. звернувся із позовом про визнання дій І. незаконними та про поновлення його на

роботі. Однак місцевий суд відмовив у задоволенні позову. Апеляційний суд, розглянувши 02 березня 2019 р. скаргу П., підтвердив рішення місцевого суду. Свої права П. вирішив захистити в Європейському суді з прав людини. З цією метою 16 березня 2019 р. він звернувся до ЄСПЛ, однак через декілька місяців йому надійшла відповідь із суду про неприйнятність заяви.

Якими могли бути причини відмови ЄСПЛ у прийнятті заяви?

Які міжнародно-правові механізми захисту прав людини Вам відомі?

Яку юридичну силу у внутрішньому праві України мають рішення Європейського суду з прав людини?

4. Стаття 24 Конституції України надає громадянам України рівні конституційні права і свободи та закріплює їх рівність перед законом. Забороняється встановлення привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі та іншими ознаками. Надзвичайно важливою є і припис частини 3 цієї ж статті, який гарантує рівність прав жінки і чоловіка в різноманітних сферах державного та громадського життя. Водночас загальновідомою є та обставина, що в деяких сферах життєдіяльності держави відсоток жінок неприпустимо малий, особливо серед народних депутатів України, у складі Уряду України, на керівних посадах. Разом із тим частка чоловіків у деяких галузях є надзвичайно низькою, наприклад, у загальній освіті. Незважаючи на конституційний принцип рівності прав жінки і чоловіка, на законодавчому рівні або ж на рівні підзаконних нормативних актів жінкам заборонено займати певні посади. Наприклад, працювати водієм автобуса, шахтарем, у дипломатичній, фельдшерській службі та деяких ін. Існують певні труднощі в проходженні служби в Збройних Силах України, на флоті тощо.

Прокоментуйте наведену ситуацію?

Чи можна в даному разі говорити про порушення конституційного принципу рівності громадян України та рівності прав жінки і чоловіка зокрема?

Які інші принципи конституційного статусу Ви знаєте і в чому полягає їх значення для громадянина?

5. У договорі найму житла між комунальним підприємством Мрія і власником квартири є такі пункти: “п. 1.3.1. КП «Мрія» має право на вхід до займаного житла для огляду житлових та нежитлових приміщень. п. 1.4.2. «Мрія» має право під час аварійних ситуацій проникати у житлові приміщення (квартири) у разі відсутності господаря або членів його сім’ї”. Дайте правовий коментар вказаним пунктам договору. Чи відповідають зазначені пункти договору Конституції?

6. До Верховної Ради України було подано проект закону про внесення змін до Розділу 2 Конституції України, а саме виключити такі соціальні права, як право на достатній життєвий рівень, право на житло, право на працю тощо й передбачити право на соціальний захист для людей похилого віку (на гідне та незалежне життя, участь у соціальному та культурному житті) та людей з фізичними вадами (на заходи, призначені для забезпечення їх незалежності, соціальної та професійної інтеграції і участі в суспільному житті). Також запропоновано доповнити зазначений розділ нормою такого змісту: «Держава зобов'язується в індивідуальному порядку і в порядку міжнародної допомоги та співробітництва, зокрема, в економічній і технічній галузях, ужити в максимальних межах усіх наявних ресурсів і можливостей для того, щоб забезпечити поступово повне здійснення соціально-економічних прав усіма належними засобами».

Наскільки доцільними з конституційної точки зору є такі зміни?
Дайте розгорнуту характеристику другому поколінню прав людини.

7. Громадянин О. направив звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У зазначеному документі О. просив Уповноваженого звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності ст. 51 Основного Закону ч. 1 ст. 199 Сімейного кодексу України (далі – СК України). Адже, на його думку, ч. 1 ст. 199 СК України, згідно з якою “якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов'язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що вони можуть надавати матеріальну допомогу”, покладає на нього додатковий обов'язок, не передбачений Конституцією України. Дайте правову оцінку даному зверненню. Які обов'язки людини і громадянина передбачені Конституцією України?

8. Громадянин України В. звернувся до адміністративного суду з позовом до центру зайнятості, який тривалий час через відсутність вакантних місць на ринку праці не міг задовольнити передбачене Конституцією України право громадян на працю. На думку позивача, усі права і свободи людини і громадянина є невідчужуваними та непорушними (ст. 22 КУ), а звернення до суду за захистом своїх конституційних прав і свобод гарантується безпосередньо самим Основним Законом. Яким, на Ваш погляд, має бути рішення суду? Розкрийте правову природу соціально-економічних прав і свобод та їх відмінність від прав першого покоління?

9. В Європі тривалий час була дуже популярною розвага «метання (кидання) карликом», що полягала в кидку на відстань особи, хворої нанізмом унаслідок порушення функцій залоз внутрішньої секреції. Гра передбачала заохочення глядача до кидка іншої особи (карлика) в захисному одязі та касці на відстань над захисним матеріалом. Ця ситуація проходила за добровільної згоди сторін і грошової винагороди карликові.

Відповідно до рішень муніципальних органів цю гру було заборонено. Адміністративна палата Державної ради Франції відповідно до постанови від 27 жовтня 1995 року залишила в силі рішення муніципальних органів, що передбачали заборону проведення таких ігор.

Комітет ООН з прав людини також розцінив «метання (кидання) карликів» на дальність таким, що принижує людську гідність. Це заняття, вважають експерти ООН, суперечить нормам громадського порядку і сучасного поняття про повагу до особистості.

В свою чергу Мануель Векельхайм, зріст якого становить 1,14 метра, одягається в захисний шолом і ватний жилет заробляє собі на шматок хліба цим небезпечним і, як здається багатьом, принизливим заняттям. Мануель гордо називає себе каскадером. У 1999 році він подав скаргу на діючу у Франції заборону. Обґрунтування його полягало в тому, що воно позбавляє його засобів до існування. Проаналізуйте запропоновану ситуацію. Яке рішення повинен прийняти суд на вашу думку? Оцінити ситуацію в контексті можливого порушення права на людську гідність, а також законності укладення договору між сторонами відповідно до принципу свободи договорів. Чи рішення про заборону проведення таких ігор не суперечило реалізації права особи вільно розпоряджатися своєю свободою? Який принцип має перевагу: принцип свободи чи принцип людської гідності? Відповідь обґрунтуйте.

10. Розлучившись зі своїм чоловіком, жителька м. Харків П. вирішила виїхати разом із сином на постійне місце проживання до Франції, в якій їй було запропоновано роботу програміста в одній із фірм. Коли вона займалася оформленням документів на виїзд із України, то дізналася, що не може без згоди колишнього чоловіка забрати із собою до Франції сина, якому виповнилося вісім років. Тоді, за порадою адвоката, вона звернулася до одного із місцевих судів м.Харкова із заявою, в якій просила суд дозволити забрати із собою за кордон сина.

Своє прохання вона мотивувала тим, що в Харкові працює не за спеціальністю, отримує дуже низьку зарплату, а останнім часом у зв'язку з фінансовою і економічною ситуацією в Україні взагалі може втратити роботу. Нову ж роботу знайти важко. Залишаючись в Україні, вона не в змозі реалізувати положення ст. 48 Конституції України, згідно з яким кожна

людина має право на гідний життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Вона також заявила, що без сина поїхати не зможе, а тому порушується її право вільно залишати територію України, закріплене у ст. 33 Конституції України. Суд, посилаючись на ст. 48 Основного Закону, виніс рішення, яким задовольнив заяву позивача.

Дайте правовий аналіз рішенню суду та відповідь на наступні питання.

1. Чи може суд у випадку, коли відсутній механізм реалізації відповідного конституційного права, посилатися на норму Конституції безпосередньо?

2. Що являє собою конституційно-правовий механізм реалізації основних прав і свобод громадян?

3. Наявність яких конституційних гарантій дозволить гр. П. реалізувати свої права?

Дайте правовий аналіз ситуації: Указом від 1 травня 2007 року Президент України звільнив С. Станік з посади судді Конституційного Суду України у зв'язку з порушенням присяги відповідно до пункту 22 частини першої статті 106, пункту 5 частини п'ятої статті 126 та статті 149 Конституції України. При цьому у Регламенті Конституційного Суду України (параграф 63) передбачена інша процедура звільнення суддів за названою підставою.

1) Чи мав право Президент приймати подібне рішення?

2) Чи є Регламент Конституційного Суду України нормативно-правовим актом? Відповідь обґрунтуйте.

Нестеренко, викладач юридичного факультету одного з вищих навчальних закладів м. Києва, аналізуючи при проведенні практичних занять з кримінального права відповідні норми, дійшов висновку, що деякі з них знаходяться у суперечності з Конституцією України і вирішив, що така ситуація вимагає роз'яснення офіційного органу. Нестеренко звернувся до КСУ з конституційним поданням, що містило вимогу дати офіційну тлумачення відповідних норм Кримінального кодексу України.

1. Чи відповідно до законів діяв Н.?

2. Якими мають бути дії КСУ ?

Ініціативна група громадян розпочала збір підписів із проведення всеукраїнського референдуму з приводу вступу до НАТО. Обґрунтовувалося це тим, що Україна не є членом жодного військового блоку, а також не має

ядерної зброї, через що державний суверенітет України, її незалежність та територіальна цілісність не є на 100 % гарантовані. У відповідь представники однієї із політичних партій заявили, що у разі прийняття ЦВК позитивного рішення із реєстрації ініціативної групи вони оскаржать рішення ЦВК до Конституційного Суду України. Дайте визначення державного суверенітету. Назвіть гарантії державного суверенітету та розкрийте їх зміст. Яка роль військових гарантій для забезпечення державного суверенітету на сучасному етапі?

Громадянин К. звернувся до Апеляційного адміністративного суду м. Києва з позовом про порушення його прав і свобод Законом України “Про статус народного депутата”. Підставою стала відмова Печерського районного суду м. Києва зобов’язати народного депутата П. виконати обіцянки, дані під час передвиборчої кампанії. Суд, посилаючись на норми зазначеного Закону, зробив висновок, що в Україні встановлено вільний, а не імперативний мандат. Заперечуючи це положення, у своєму позові громадянин К. посилався на принцип народного суверенітету, закріплений у ст. 5 Конституції України. Оскільки народ здійснює свою владу через представників, цим представникам можуть даватися вказівки щодо їх дій; аналогічним чином їх дії обмежуються передвиборчою програмою. Політична партія, членом якої є народний депутат П., у своїх заявах посилалася на те, що принцип вільного мандата діє в багатьох демократичних країнах, цей принцип повною мірою відповідає поняттю і правовому змісту народного суверенітету. Який юридичний зміст принципу народного суверенітету (ст. 5 Конституції України)? Яке рішення повинен ухвалити Суд? До Конституційного Суду України надійшло конституційне подання, підписане 43 народними депутатами, щодо офіційного тлумачення ст. 8 Конституції України. У поданні зазначалося, що “хоча в 4.1 ст. 8 Конституції України проголошено принцип верховенства права, однак у ч. 2 закріплено принцип юридичного верховенства Конституції України. А оскільки, як зазначено в Преамбулі, Конституція України - це Основний Закон, то фактично в Україні діє принцип верховенства закону, а не верховенства права”. На підставі такого аналізу ст. 8 Основного Закону народні депутати вимагали від Конституційного Суду офіційно визнати, що наведене конституційне положення слід розуміти як верховенство закону. Складіть і обґрунтуйте проект відповідного рішення Конституційного Суду України.

Президент України оголошуючи рішення про свою відставку, зазначив, що свої повноваження як глави держави на підставі ст. 112 Конституції України він передає Прем’єр-міністру України.

Повноваження Верховного Головнокомандувача Збройних сил та голови Ради національної безпеки і оборони України – міністру оборони. Голова Верховної Ради України заперечив і запропонував передати повноваження Голови Ради національної безпеки і оборони України спікеру. Проаналізуйте ситуацію. Як врегульовані ці питання Конституцією України? Чи правомірні вимоги Пре-зидента України та Голови Верховної Ради України?

1. Громадянин Жуковський В.І. постійно проживає за кордоном (у США він вже 7 років) вирішив вийти з громадянства України. До якого органу він має звернутися і з якими документами, щоб вийти з громадянства України? Які вимоги законодавства України він має виконати, щоб вийти з громадянства України?

Депутатська фракція на пленарному засіданні Верховної Ради України внесла пропозицію про відкликання Голови Верховної Ради України через його незадовільну роботу на цій посаді. Головуючий на засіданні відмовився внести запропоновану пропозицію до порядку денного, мотивуючи це тим, що перед розглядом питання про відкликання Голови Верховної Ради України потрібно попередньо розглянути його у комітетах, на засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій, а також утворити тимчасову слідчу комісію для перевірки інформації, що стосується цього питання. Погоджувальна рада депутатських фракцій, куди була внесена пропозиція про відкликання Голови Верховної Ради України, на своєму засіданні прийняла рішення про відкладення зазначеного питання на наступну сесію. Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи був дотриманий встановлений порядок розгляду питання про відкликання Голови Верховної Ради України?

Новопризначений голова місцевої державної адміністрації прийняв розпорядження про припинення повноважень перших заступників і заступників голови місцевої державної адміністрації та про призначення на ці посади інших осіб. Звільнений з посади заступник голови місцевої державної адміністрації звернувся до суду з вимогою скасувати розпорядження голови місцевої державної адміністрації та поновити його на роботі, оскільки вважав, що для його звільнення не було ніяких підстав і, крім того, питання про звільнення не було погоджене з Першим віце-прем'єр-міністром України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії голови місцевої державної адміністрації вимогам законодавства?

Яке рішення має прийняти суд?

Київська міська рада звернулася до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо офіційного тлумачення ч. 1, 2 ст. 141 Конституції України. Під час слухань на пленарному засіданні судді дійшли висновку, що деякі положення Закону України «Про порядок обчислення скликань представницьких органів місцевого самоврядування» не відповідають Конституції. Тому у своєму Рішенні Конституційний Суд України не лише надав тлумачення, про яке безпосередньо йшлося у конституційному поданні, а ще й визнав зазначені положення неконституційними, хоча Київська міська рада питання про це не ставила.

1. Які правові наслідки визнання акту неконституційним?
2. Чи пов'язаний Конституційний Суд України предметом конституційного подання (звернення)? Проаналізуйте ситуацію, що склалася

Громадянин С. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням надати офіційне тлумачення ч. 1 ст. 59 Конституції України. Необхідність в офіційному тлумаченні цієї норми він обґрунтував тим, що під час попереднього розслідування його кримінальної справи слідчий податкової міліції та прокурор міста Маріуполя Донецької області відмовили йому в задоволенні клопотання про допуск як захисника працівника приватної юридичної фірми, посилаючись на відсутність у останнього адвокатської ліцензії. С. оскаржив дії зазначених посадових осіб до Жовтневого районного суду міста Маріуполя, який визнав їх неправомірними. Але пізніше це рішення районного суду було скасовано Донецьким обласним судом.

1. Хто може бути суб'єктами звернення до Конституційного Суду України?
2. Чи є підстави для відкриття конституційного провадження у даній справі?
3. Яким чином буде відбуватися процедура розгляду цього конституційного звернення?

Конституційний Суд України, до повноважень якого віднесено лише визначення відповідності Конституції України окремих правових актів чи їх положень та тлумачення Конституції та законів України, не є уповноваженим суб'єктом правотворчості (окрім передбаченого ч.2 ст.3 Закону України «Про Конституційний Суд України» повноваження приймати акти, що регламентують організацію його внутрішньої роботи). Заповнення прогалин в законодавстві також не належить до його повноважень, що неодноразово підкреслював сам КСУ (зокрема, в Рішенні у справі про тлумачення Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25.03. 1998 р. № 3-рп/98). Іноді на законодавчому рівні акти КСУ прирівнюються до «актів законодавства» та до «нормативно-правових актів», хоча сам КСУ в Рішенні

у справі про тлумачення терміну «законодавство» від 09.07.1998 р. № 12-рп/98 не відніс свої акти до системи законодавства України.

1. Чи може Конституційний Суд України переглядати свої правові позиції?

2. Як впливають правові позиції КСУ на правотворчу та правозастосовну діяльність в Україні?

Від групи народних депутатів України до Конституційного Суду України надійшли два окремих документи, а саме: подання за підписом 12 народних депутатів України з проханням дати роз'яснення про відповідність Конституції України статті 24 Кримінального кодексу України і «підписний лист-звернення» народних депутатів України до Конституційного Суду України про відповідність положенням Конституції України статті 24 Кримінального кодексу України за підписом 46 (12 вищезгаданих та інших) народних депутатів України.

На думку авторів подання, стаття 24 Кримінального кодексу України, яка передбачає виняткову міру покарання - смертну кару (в поданні її названо найвищою мірою покарання), суперечить частині першій статті 3 і частині другій статті 28 Конституції України.

1. Чи додержано вимоги до конституційного подання? Назвіть їх?

2. Хто приймає рішення про відкриття (відмову) конституційного провадження?

3. Якими мають бути дії представника суб'єкта права на конституційне подання? Яким є його правовий статус?

4. Яке рішення повинен ухвалити Суд?

Верховна Рада України прийняла у третьому читанні Закон України «Про внесення змін до Конституції України», яким передбачається ліквідація Конституційного Суду України і передача його повноважень Верховному Суду України. Висновки щодо відповідності цього законопроекту статей 157, 158 Конституції України від Конституційного Суду отримані не були. Названий Закон направлено на підпис Президентові України, який застосував право вето щодо нього. Народні депутати України звернулися до адміністративного суду зі скаргою на дії Президента України, в якій просять визнати їх неконституційними та зобов'язати главу держави підписати Закон й оприлюднити його.

Яким чином має бути вирішений цей спір?

До Верховної Ради України було подано проект закону про внесення змін до Розділу 2 Конституції України, а саме виключити такі соціальні права, як право на достатній життєвий рівень, право на житло, право на працю тощо й передбачити право на соціальний захист для людей похилого

віку (на гідне та незалежне життя, участь у соціальному та культурному житті) та людей з фізичними вадами (на заходи, призначені для забезпечення їх незалежності, соціальної та професійної інтеграції і участі в суспільному житті). Також запропоновано доповнити зазначений розділ нормою такого змісту: «Держава зобов'язується в індивідуальному порядку і в порядку міжнародної допомоги та співробітництва, зокрема, в економічній і технічній галузях, ужити в максимальних межах усіх наявних ресурсів і можливостей для того, щоб забезпечити поступово повне здійснення соціально-економічних прав усіма належними засобами». Наскільки доцільними з конституційної точки зору є такі зміни? Дайте розгорнуту характеристику другому поколінню прав людини.

Представник органів суддівського самоврядування, виступаючи перед журналістами, заявив про необхідність обмеження доступу журналістів до судової інформації в період, що передує винесенню судами рішення по справі. На його думку, представники ЗМІ висвітлюють у таких випадках позицію лише однієї сторони у справі, що, у свою чергу, призводить до перешкоджання нормальній діяльності судів і суддів, є формою втручання в судову діяльність. Журналістів обурило така пропозиція, оскільки, з одного боку, існує презумпція невинуватості та незалежність суду, а з іншого - заборона цензури та свобода преси, в тому числі і право журналіста на свободу вираження поглядів. Дайте оцінку найбільш типових юридичних позицій з цього питання й наведіть необхідні аргументи. Які обмеження свободи масової інформації та свободи слова передбачає законодавство України?

На залізничному вокзалі міста до студента М. підійшли працівники поліції і попросили пред'явити документи. Жодного документа, який би посвідчував особу, у М. при собі не було. Працівники поліції пояснили, що зовні М. схожий на небезпечного злочинця, який наразі розшукується, тому необхідно негайно прибути до відділу поліції для з'ясування особистості. М. почав заперечувати, попросив зателефонувати товаришу, який би привіз паспорт, проте працівники поліції на це не зважили і силоміць направили М. до відділу поліції. У зв'язку з Різдвяними святами М. перебував у відділку чотири доби. Жодної можливості зв'язатися з рідними чи скористатися правовою допомогою захисника надано не було. Дайте юридичний аналіз ситуації. Розкрийте зміст права людини на свободу та особисту недоторканність. Наведіть сучасні міжнародні стандарти щодо захисту цього права.

Народні депутати України зареєстрували законопроект щодо надання іноземцям політичних прав, зокрема, активного виборчого права на місцевих виборах, права на участь як членів у роботі політичних партій, права доступу до державної служби у формі участі в конкурсах на зайняття вакантної

посади (з подальшим набуттям громадянства України в разі перемоги в конкурсі). Цей законопроект обґрунтовувався необхідністю впровадження європейської практики залучення іноземців до вирішення спільних питань жителів територіальних громад, а також використання прогресивного іноземного досвіду.

Які Ви знаєте політичні права? Які існують відмінності в політичних правах громадян України й іноземців? Проаналізуйте зарубіжний досвід з цього питання. Чи підтримуєте Ви зазначений законопроект і як можете обґрунтувати свою позицію?

У теорії виокремлюють право громадян брати участь у голосуванні, а також бути обраним до органів публічної влади. Проте у виборчому законодавстві закріплено низку інших виборчих прав, зокрема: право ознайомитися зі списками виборців, вимагати їх уточнення; право на участь у фінансуванні виборчої кампанії кандидата або політичної партії; право на отримання спеціального статусу (член виборчої комісії, офіційний спостерігач, довірена особа, представник політичної партії у ЦВК); право на участь у передвиборній агітації; право на інформацію про хід підготовки і проведення виборів, терміни та порядок здійснення виборчих дій, законодавство про вибори, кандидатів, політичні партії - учасників виборчого процесу.

Що таке активне виборче право і пасивне виборче право? Чи є названі вище права виборчими? Якщо так, то до якого різновиду (активного чи пасивного) виборчого права їх можна віднести?

Після закінчення педагогічного університету Ф. був направлений вчителем математики в одну із сільських шкіл області. Через деякий час він звільнився з роботи, розлучився з дружиною, покинув її з маленькою дитиною і переїхав до міста. Через неможливість офіційно працевлаштуватися Ф. став працювати в одній з комерційних структур, отримуючи при цьому зарплату «в конверті». Коли 2014 р. у зв'язку із ситуацією на сході України Президентом України була оголошена антитерористична операція, Ф. тривалий час переховувався від військкомату, який його розшукував. Утім у жовтні 2014 р. Ф. був призваний військкоматом на військову службу. Через деякий час він покинув розташування своєї військової частини і був оголошений у розшук. Як Ви оцінюєте вчинки Ф. з точки зору виконання ним конституційних обов'язків? Які саме конституційні обов'язки були ним не виконані? Чи можна притягти Ф. до кримінальної відповідальності як такого, що не виконав обов'язок захищати Вітчизну, незалежність і територіальну цілісність України?

На гарячу телефонну лінію окружної виборчої дільниці зателефонував виборець Ф. і повідомив, що у першому турі виборів Президента України до списку виборців була включена його бабуся, яка померла декілька років тому. Виборець відніс документи про смерть бабусі до органу ведення державного реєстру виборців, але, прийшовши на виборчу дільницю при проведенні другого туру голосування, він знову побачив прізвище своєї бабусі у списку виборців. Виборець Л. у день виборів не зміг отримати на виборчій дільниці виборчий бюлетень і проголосувати, оскільки у списках виборців його прізвище було вказано з помилкою. Виборець Н. не зміг реалізувати своє виборче право, оскільки на виборчій дільниці з'ясувалось, що його не було внесено до списків виборців. Яким чином складаються списки виборців? Чи є у виборця можливість ознайомитися з ними? Чи передбачена законодавством можливість внесення змін до цих списків? Як у наведених випадках мають діяти виборці?

Під час проведення виборів народних депутатів до ЦВК надійшла скарга П. на дії кандидата в народні депутати України - першого номера у списку політичної партії - суб'єкта виборчого процесу, який, на думку П., шляхом обману громадян України перешкоджає формуванню власної волі та її вільному виявленню при голосуванні:

- а) суб'єкт оскарження, виступаючи на загальнонаціональному телеканалі, у порушення ст. 65 Конституції України, згідно з якою захист Вітчизни є обов'язком громадян України, агітував за припинення строкового призову;
- б) даруючи учням зошити і щоденники з власною символікою, порушував навчальний процес;
- в) політична партія, яку він представляє, застосовувала виборчу технологію «двійників», видаючи назву іншої політичної партії із додатком «оновлена» за власну і використовуючи у матеріалах передвиборної агітації відеозапис її заходів із застосуванням її символіки;
- г) розповсюджувався відеоролик, у якому містилася інформація щодо передбачення Нострадамуса на його користь;
- г) поза межами строків передвиборної агітації, а також не в місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації, а на будинках, парканах, стовпах, деревах розповсюджувалися матеріали передвиборної агітації у вигляді стрічок відповідного кольору;
- д) розміщувалася політична реклама у вигляді агітаційних плакатів на транспортних засобах громадського користування.

Чи є громадянин належним суб'єктом звернення з такою скаргою? Чи є серед наведених порушення виборчого законодавства, зокрема щодо ведення передвиборної агітації?

Після подолання вето Президента України на Закон України «Про внесення змін до Митного тарифу України» Голова Верховної Ради направив цей Закон на підпис Президентіві. Однак глава держави відмовився підписувати його та повернув із своїми вмотивованими пропозиціями до Верховної Ради України. Голова парламенту на прес-конференції заявив, що найближчим часом підпише Закон і дасть вказівку опублікувати його у газеті «Голос України». Після цього Президент офіційно звернувся до Голови Верховної Ради з проханням повернути йому Закон для його промульгації. Голова парламенту погодився на пропозицію Президента. Однак і після цього глава держави Закон не підписав. Через місяць Перший заступник Голови Верховної Ради в інтерв'ю громадському телебаченню зазначив, що парламент мав би ще раз проголосувати за цей Закон та опублікувати його за двома підписами: Голови Верховної Ради та голови профільного парламентського комітету, що «має забезпечити його легітимність без промульгації главою держави». Яким чином парламент може подолати вето Президента України? У чому полягає процедура підписання та оприлюднення закону? Дайте правову оцінку дій і рішень Голови Верховної Ради та Президента України, а також Першого заступника Голови Верховної Ради.

Під час проведення «години запитань до Уряду» дев'ять з десяти народних депутатів України різко розкритикували у своїх виступах бездіяльність Міністра закордонних справ України Д. та непослідовність Міністра соціальної політики України Л. Народний депутат України Г. вніс пропозицію негайно звільнити обох міністрів з посади та призначити на ці посади інших осіб. Верховна Рада України підтримала таку пропозицію і внесла питання про звільнення з посад зазначених закордонних міністрів до порядку денного пленарного засідання. З огляду на те, що проект постанови «Про звільнення з посад Міністра закордонних справ України Д. та Міністра соціальної політики України Л.» підтримали 225 народних депутатів України, головуючий запропонував повернутися до розгляду цього питання на ранковому засіданні парламенту наступного дня. Охарактеризуйте кадрові (номінаційні) повноваження Верховної Ради України. Яка роль Верховної Ради України у припиненні повноважень Кабінету Міністрів України? Чи має право Верховна Рада України достроково припинити повноваження одного чи кількох міністрів?

Президент України, виступаючи на засіданні Верховної Ради України, заявив, що в сучасних умовах внутрішньої політичної кризи (зокрема, коли український парламент не може сформувати новий склад уряду, а нинішній уряд гальмує реформи та ін.) та військових дій на сході України він як повноправний представник народу, за якого на виборах проголосувало в

першому турі більше 50% виборців, бере на себе всю повноту відповідальності за долю країни. Таким чином, як заявив Президент України, у нього з'являється право тимчасово, протягом одного року, видавати укази з тих питань, які згідно з Конституцією України визначаються та встановлюються законами, а Кабінет Міністрів України, відповідно, зобов'язаний неухильно виконувати такі укази.

Дайте конституційно-правову оцінку заяв Президента України. Назвіть повноваження Верховної Ради України як парламенту. Чи можуть бути такі повноваження тимчасово або не тимчасово передані іншим органам?

Л. був обраний до Верховної Ради України за виборчим списком Партії Прогресивного Поступу. Після отримання посвідчення народного депутата України у студії парламентського каналу «Рада» він заявив, що виходить із Партії Прогресивного Поступу, але з її фракції у парламенті виходити не збирається. Натомість він має намір вступити до Партії Громадських Ініціатив, оскільки «презентовані сьогодні у цій студії Програма та Стратегія Еволюційних Реформ Партії Громадських Ініціатив є більш ґрунтовними, прагматичними та реалістичними, ніж Програма Партії Прогресивного Поступу, котра насправді становить еkleктичний набір популізму та порожніх гасел». Того ж дня фракція Партії Прогресивного Поступу на своєму екстремому засіданні вирішила виключити народного депутата Л. зі складу своєї фракції та позбавити його повноважень народного депутата України. Наступного дня протокол засідання фракції Партії Прогресивного Поступу за підписом голови фракції з вимогою «позбавити повноважень народного депутата Л. та припинити виплату йому заробітної плати» надійшов до Секретаріату Верховної Ради України.

Які юридичні наслідки тягне за собою вихід народного депутата із партії? Чи є підстави для припинення повноважень народного депутата Л.? Який порядок припинення повноважень народного депутата? Якою є суть депутатського мандата в Україні?

До керівника Служби безпеки України в Луганській області надійшов депутатський запит народного депутата К. з вимогою провести оперативно-розшукові заходи та порушити кримінальну справу проти колишнього голови обласної державної адміністрації, який, на думку депутата, несе повну відповідальність за окупацію окремих районів Луганської області. При цьому якихось конкретних фактів на підтвердження своєї вимоги народний депутат не надав. Що таке депутатський запит? Якою має бути реакція керівника Служби безпеки України в Луганській області? Які існують особливості направлення депутатських запитів та депутатських звернень до судових органів, органів СБУ, досудового розслідування, органів прокуратури?

До комітету з питань регламенту та організації роботи Верховної Ради України надійшла заява народного депутата М., у якій він просив розглянути питання про втрату депутатського мандата народним депутатом К. - заступником голови комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони, оскільки останній одночасно з громадянством України має громадянство ще двох країн, на території однієї з яких він проживав майже півроку до дня виборів та на даний час продовжує виконувати обов'язки головного тренера команди у цій державі. Окрім того, народний депутат К. рішенням фракції політичної партії, за списками якої його було обрано до Верховної Ради України, був виключений зі складу фракції.

Чи є підстави для дострокового припинення повноважень народного депутата К.? У якому порядку повноваження народного депутата України припиняються достроково? .

У зв'язку з актом збройної агресії проти України наприкінці лютого 2014 р. виконуючий обов'язки Президента України скликав термінове засідання Ради національної безпеки і оборони України (далі - РНБО). На ньому було розглянуто питання про вжиття невідкладних заходів щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України. У ході обговорення виявилось, що більшість членів РНБО, включно з Прем'єр-міністром України та Міністром оборони України, висловлювалися проти введення воєнного стану. В. о. Президента України був за введення воєнного стану, однак, не відчувши підтримки РНБО, відмовився від такого кроку.

Розкрийте повноваження Президента України з керівництва у сфері національної безпеки і оборони України. Проаналізуйте функції та компетенцію РНБО. Дайте конституційно-правову оцінку дій в. о. Президента України. Який порядок введення в дію рішень РНБО?

На пленарному засіданні Верховної Ради України народним депутатом була висловлена пропозиція про необхідність зміни нинішньої моделі формування Конституційного Суду. Зокрема, він запропонував, щоб судді призначались Президентом за згодою парламенту, що, у свою чергу, суттєво знизить рівень конфліктності в його діяльності, а також мінімізує фактор «партійності» суддівського корпусу. Який чинний механізм формування Конституційного Суду України? Проаналізуйте аргументи народного депутата.

Після обговорення конституційного подання на засіданні колегії суддів Конституційного Суду України суддя-доповідач у справі розіслав у провідні наукові заклади країни листи з проханням надати відповідні висновки щодо

проблеми, висвітленої у поданні. Професор одного із зазначених закладів відмовився відповідати на цей лист, мотивуючи таку відмову тим, що він не був офіційно залучений Конституційним Судом до справи як експерт, а тому не зобов'язаний відповідати на будь-які листи. Проаналізуйте дану ситуацію. Які права і обов'язки має суддя Конституційного Суду України? Яке правове становище судді-доповідача?

Після заслуховування звіту Міністра закордонних справ України Верховна Рада України ухвалила постанову про його відставку. Міністр не погодився з цим, оскільки вважав, що таке рішення Верховною Радою України ухвалене безпідставно. На думку міністра, рішення про його відставку можна ухвалити виключно за його особистою заявою, а звільнити його можна лише в разі внесення відповідного подання Президентом України. Голова профільного комітету Верховної Ради України заявив, що відставка будь-якого міністра - акт конституційно-політичної відповідальності, який в будь-який момент може ухвалити Верховна Рада України на власний розсуд.

До якого виду конституційної відповідальності належить відставка міністра? Чи є дії Верховної Ради України щодо ухвалення зазначеної вище постанови правомірними?

Політична партія «Інвалідний рух України» на своєму з'їзді визначила громадянина Іванова кандидатом на пост Президента України. Особливістю висування полягала у наявності у нього вродженої вади голосових зв'язок, внаслідок якої він не міг розмовляти. З оточуючими Іванов спілкувався за допомогою свого помічника, який розумів його жести. Після збору необхідного пакету документів, були подані висуванцем до Центральної виборчої комісії. Центральна виборча комісія розглянувши їх, відмовила Іванову у реєстрації кандидатом у Президенти України на підставі невиконання ним конституційної вимоги, встановленої для Глави держави - володіння державною мовою. Чи обґрунтовано є відмова Центральної виборчої комісії у реєстрації Іванова кандидатом у Президенти України у даному разі?

Громадянин України Петренко в Інтернеті побачив оголошення про набір чоловіків для проходження військової служби в Судані. Набір проводився на території України. Зв'язавшись з «роботодавцем», та узгодивши всі умови щодо оплати «роботи», Петренко відбув у Судан. Як виявилось, дане оголошення, через підставну фірму в Україні. Дало терористичне угруповання «Хізб ут-Тахрір». З огляду на те, що Петренко приймав участь у військових діях у Судані, він був оголошений в міжнародний розшук Інтерполом. Після закінчення

«контракту», та повернення в Україну, Петренко був затриманий в аеропорту співробітниками СБУ. Постало питання щодо громадянства Петренка та видачу його владі Судану. Чи є в даному випадку підстави для втрати громадянства? За яких підстав громадянин України може бути виданий іншій державі?

На парламентських слуханнях, присвячених удосконаленню системи організації державної влади, народний депутат А. наголосив, що «оскільки у ст. 6 Конституції України закріплено, що державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу і судову, то існування в Україні інших органів державної влади Основний Закон не передбачає. Саме тому з метою забезпечення стабільності конституційного ладу України необхідно терміново ліквідувати всі державні органи, які не належать до жодної з гілок державної влади, передбачених ст. 6, передавши їх владні повноваження легітимним органам. Проаналізуйте таку пропозицію народного депутата. Про які органи влади може йти мова?

Консул України у м.Будапешт звернувся до Голови СБУ з інформацією про те, що громадянин України Т. уже більше 10 років постійно проживає в Угорщині і втратив всілякі зв'язки з Україною. При цьому влаштувався на роботу в органах місцевої влади, а також на громадських засадах виконує обов'язки головного тренера збірної Угорщини з футболу, отримуючи при цьому заробітну плату. Консул вважає, що за таких обставин компетентні органи влади мають прийняти рішення про втрату Т. громадянство України.

Чи є підстави для припинення громадянства України Т.,? Дайте обґрунтовану відповідь та правовий аналіз ситуації